

Egy filmhét margójára

Március utolsó napjaiban rendezte a nizzai Jean Vigo filmklub „A fiatal magyar filmművészet napjai” című bemutatósorozatát. A műsoron nyolc film szerepelt. A vetítés sorrendjében: *Hideg napok*, *Gyermekbetegségek*, *Apa*, *Hogy szaladnak a fák*, *Oldás és kötés*, *Tízezer nap*, *Szevasz Vera*, *Sodrásban*. A válogatás igyekezett többé-kevésbé teljes képet adni filmművészetünk újabb irányzatairól, legjelentősebb rendezői egyéniségeiről és ígéreteiről.

A magyar filmnapok vetítéseit a Nizza központjában levő, elegáns Ritz filmszínházban rendezték. A közel félezernyi befogadóképességű mozi az esti előadások mindegyikén teljesen megtelt. Az esti vetítések a film rendezőjének bemutatásával kezdődtek (a négy esti programból három alkalommal személyes bemutatást jelentett ez) majd a vetítéseket vita követte. Jóllehet ennek kezdete már úgy tizenegy órára esett, a nézőtér jó kétharmada maradt ott alkalomról-alkalomra és ülte végig példás türelemmel a hozzászólásokat és a válaszokat. A viták vezetésére a filmklub egy fiatal francia kritikust, Philippe Haudiquet-e kérte fel, aki-ről bizvást elmondhatjuk, hogy a magyar filmművészet egyik legalaposabb ismerője.

A keddtől péntekig tartó vetítés-sorozat záróakkordjaként szombat délután vitautülésre került sor, amelynek száznál több résztvevője volt a filmklub tagjainak sorából. A több mint két óra hosszát tartó beszélgetésen részt vettek a francia filmkritika jeles képviselői is, hiszen a *Les Lettres Françaises*, a *Nouvelles Littéraires*, a *Cahiers du Cinéma* és az *Image et Son* egy-egy kiküldött munkatársa mindvégig résztvevője volt az eseményeknek. Mondani sem kell, hogy a bemutató eseményei naponta helyet kaptak a sajtóban, foglalkozott vele a nizzai rádió és televízió, de beszámoltak róla a párizsi lapok is. S hadd tegyem hozzá, mindez a nizzai városi tanács bőkezű segítségével valósult meg, amely szívélyes vendéglátónak bizonyult, és lelkes tevékenységével járult a sikerhez a Francia—Magyar Társaság helyi szervezete is.

Jó lelkiismerettel elmondhatjuk hát: sikeresen zajlottak le „a fiatal magyar filmművészet napjai” Nizzában. Ahogy vendéglátóink őszintén

megvallották — jobban, mint amire számítottak, nagyobb érdeklődés közepette mint az előző esztendőknben megrendezett bemutatósorozatok — amelyek az olasz, lengyel, cseh és brazil filmekkel foglalkoztak.

Nos, a beszámoló itt tulajdonképpen véget is érhetne. Azt hiszem azonban, van ennek az eseménynek néhány olyan tanulsága, amelyen érdemes továbbgondolkodni. Az egyik — a lassan nálunk is kibontakozó filmklub mozgalom számára szolgál érviül egyfelől, okulásul másoldairól. Azt mondhatná valaki: végül is igencsak jelentéktelen esemény egy ilyen bemutatósorozat. Hiszen — ebben az esetben például — egy nagy ország egyetlen városát, annak sok százezer lakója közül is csupán néhány száz vagy néhány ezer embert érintett közvetlenül. Ez kétség-telenül igaz. Mégis tévedés lenne ennyire becsléni csupán hatását és eredményét.

Próbáljuk meg átgondolni más összefüggésekben. Közismert tény például, hogy a nagy filmgyártó országok versenye mellett a szabványos mozihálózaton belül a kis országok filmművészetének szinte lehetetlen eljutnia a közönséghez. A kommerciális bázison alapuló forgalmazás, a biztos hasznot kereső mozik nem kockáztatnak feleslegesen. Az ismeretlen pedig mindig kockázat a kipróbált filmtípusok, az ismert sztárok, a nagy reklámmal beharangozott produkciókkal szemben. Csodákra pedig nem lehet számítani. Az egyetlen út, amely eredményhez vezethet: egy olyan közönségbázis megteremtése, amely érdeklődik az új iránt, amely hajlandó vállalni az ismeretlen megismerésével járó kockázatot. Ahhoz ugyanis, hogy valamit megszeressünk — először is meg kell ismerni. És a megismertetés munkáját vállalja szívós eltökéltség-

gel például a nizzai Jean Vigo filmklub, amely immár ötödik esztendeje rendezi meg „a fiatal filmművészet napjait”, egy-egy ország filmjeinek szentelt bemutatóit. Igaz — ezeken a napokon csak százak vesznek részt közvetlenül.

A megismertetés ilyen útjának vállalásával tanulságul szolgálhat a mi botladozva alakuló filmklubjaink számára e nizzai vállalkozás. Nevetéses struccpolitika volna azt állítani, hogy nálunk nincs szükség — és indokolatlan közönyösség azt mondani, hogy nincs lehetőség — hasonló formájú és törekvésű közönségteremtő munkára. Adósságunk is van bőven. Hogy csak egyet említsek: milyen fontos és hasznos lenne egy-egy filmklubban összegyűjtve, sorozatban bemutatni a modern cseh filmművészet legjobb alkotásait. Köztük azokat is, amelyek ugyan mozijainkban műsoron voltak, de a nemismerés okozta érdektelenség a közöny tengerébe fojtotta őket. De említhetnénk példaként akár a tíz esztendő előtti lengyel filmművészetet, a fiatal olasz rendezők műveit, amelyeknek java alkotásai elsikkadtak — ha bemutatták is — más részük pedig bemutatásra sem kerülhetett, számítva az érdektelenségre, amely fogadja majd őket.

De talán még ilyen messzire sem kell menni a lehetőségek megértésében. Azt hiszem, még az sem lenne haszontalan, ha filmklubjainkban a nizzaihoz hasonló magyar hetet rendeznénk. Tartok tőle ugyanis, hogy nem oktan az aggodalmam: még a legjobb értelemben vett filmbarátok, hazai „cinéphile”-jeink sincsenek eléggé tisztában azzal, hogy filmművészetünk milyen jelentős helyet vívott ki magának a nemzetközi filméletben. Sok példa jelzi ezt — nézőszámoktól kritikai megnyilvánulásokig.

Kár lenne e jelenség felett a „senki sem proféta a saját hazájában” kényelmes áligazságával napirendre térni. Éppen a nizzai filmnapokról beszámolva így ír egy francia kritikus:

„A fiatal magyar filmművészet egészében figyelemre méltó homogenitás példáját adja, az egészet alkotó egyéniségek különbsége ellenére: vitatkozó és gondolkodó film-

művészet, figyelmesebb az emberi méltóság iránt, mint most bármely másik a „világon s így mélységesen haladó művészet...”

Azt hiszem ennyit nekünk magunknak is el kéne fogadnunk, hogy az elért, nem reklámmal, de mégcsak nem is csupán fesztivál díjakkal, hanem a művekkel keltett őszinte érdeklődés tudatában tudjuk szemügyre venni — hol tartunk, merre megyünk, milyen akadályokat kell elhárítanunk ezen az úton.

Jó lenne, ha a nizzai példa elgondolkodtatna efelől is. Nem lenne-e érdemes például végigvinni filmklubjainkon a Tízezer napot és e vitavetítéseken megkísérelni annak tisztázását, mitől támadhatott az a hökkenetes szakadék, ami ezt a filmet a nézőktől (a pénztári jelentések tanúsága alapján) elválasztotta? Hiszen vannak jó példáink is, amelyek azt igazolják: nincs igazuk azoknak, akik durva egyszerűsítéssel a közönség egészét vagy túlnyomó többségét ki akarják zárni a filmművészet új hajtásai iránt érdeklődők sorából. Mintahogy azoknak sincs igazuk, akik egyedül és kizárólag a kassa felől közelítenek az eredményekhez és mércéül csupán a megváltott jegyek számát hajlandók elfogadni. Termékeny és egészséges szinbiózist kell teremtenünk, az okos együttélés formáit a film szimfonikus muzsikája és slágerei között, azzal a szisztematikus célkitűzéssel, hogy szívósan növeljük az elsőt is értő, a másodikat is élvezni tudó közönség számát.

És mint mindig — ha ilyesmirel szó esik — végül is oda lyukadunk majd ki, hogy át kell szerveznünk a film és közönség találkozási lehetőségeinek rendszerét. A mindent ömlesztve tálaló mozik kizárólagossága helyére meg kell keresnünk és találnunk a differenciáltabb prezentációs formát. Ennek egyik és igen fontos eszköze a filmklub. Jó lenne, ha a nizzai Jean Vigo filmklub példája, a „fiatal magyar filmművészet napjainak” sikere kapcsán újabb indítékul szolgálna az ebben rejlő lehetőségek feltárására, a mozgalom kibontakozása előtt álló — gyakran csak oktan adminisztratív — akadályok elhárítására...

BÁN RÓBERT